

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و كما يبطل الصوم بالبقاء على الجنابة متعمدا كذا يبطل بالبقاء على حدث الحيض والنفاس إلى طلوع الفجر، فإذا طهرت منهما قبل الفجر وجب عليها الاغتسال أو التيمم ومع تركهما عمدا يبطل صومها، والظاهر اختصاص البطلان بصوم رمضان وإن كان الاحوط إلحاق قضاؤه به، بل إلحاق مطلق الواجب بل المندوب أيضا، وأما لو طهرت قبل الفجر في زمان لا يسع الغسل ولا التيمم أو لم تعلم بطهرها في الليل حتى دخل النهار فصومها صحيح واجبا كان أو ندبا على الاقوى.

صاحب عروة بعد از بحث بقاء بر جنابت وارد بحث بقاء بر حیض و نفاس می شوند و می فرمایند که اگر زنی حائض یا نساء بود و قبل از طلوع فجر پاک شد لازم است که غسل کند و با طهارت وارد روز شود و دلیل این مطلب هم خبر موثقه ابي بصیر است که در باب ۲۱ از ابواب مایمسک عنه الصائم واقع شده است و یک خبر بیشتر در این باب ذکر نشده است که این خبر است: « محمد بن الحسن باسناده عن علی بن الحسین عن علی بن أسباط عن عمه یعقوب بن سالم الأحمر عن ابي بصیر عن ابي عبدالله (ع) قال: إن طهرت لیل من حیضتها ثم توانت أن تغتسل فی رمضان حتى أصبحت علیها قضاء ذلك اليوم. » . یستفاد از این خبر که بقاء بر حیض تا اذان صبح هم مانند بقاء عمدی بر جنابت موجب بطلان صوم رمضان می شود و باید بعداً قضای آن روزه را بجا بیاورد، خوب در دلالت روایت بحثی نیست بلکه بحث در این است که آیا این حکم مختص به رمضان است یا اعم از رمضان و غیر رمضان (قضاء رمضان و واجبات معین و غیر معین و کفاره و ...) است؟ از طرفی در ارتکاز متشرعه وقتی حکمی درباره صلوة یا صوم بیان شود مربوط به تمامی نمازها و روزه ها می باشد و از طرف دیگر ما روایاتی داریم که مخالف با این روایت هستند یعنی اخباری که در باب اول از ابواب مایمسک عنه الصائم ذکر شده اند و مفطرات صوم در آنها منحصرأ و به صورت یک قاعده کلیه ذکر شده اند و در هر موردی هم که ما شک کنیم اصل برائت جاری

می کنیم، خبر اول از باب ۱ از ابواب مایمسک عنه الصائم این خبر است: « محمد بن الحسن باسناده عن الحسین بن سعید و باسناده عن محمد بن علی بن محبوب عن یعقوب بن یزید و باسناده عن علی بن مهزیار جمیعا عن ابن ابي عمیر عن حماد بن عثمان عن محمد بن مسلم قال: سمعت ابا جعفر (ع) يقول: لا یضر الصائم ما صنع إذا اجتنب ثلاث خصال: الطعام والشراب والنساء والارتماس فی الماء. » .

خوب صاحب عروة می فرمایند که این حکم (بطلان) اختصاص به صوم رمضان دارد اگر چه احوط (مستحبی) الحاق قضاء رمضان و مطلق صوم واجب و مندوب به صوم رمضان در این حکم می باشد، خوب بحث در اینجا برمی گردد به اینکه آیا این حکم مختص به طبیعت صوم است که خوب در این صورت در هر صومی ثابت است و یا اینکه فقط مخصوص صوم رمضان است؟ بیشتر محشین و شراح عروة می گویند این حکم مختص به صوم رمضان است و حضرت امام (ره) می فرمایند که قضاء رمضان هم همین حکم را دارد زیرا قضاء رمضان همان صوم رمضان است که در خارج وقتش اتیان می شود و بنده هم در حاشیه همین مطلب حضرت امام را قائل شده ام و نوشته ام که در غیر از رمضان و قضای آن دلیلی نداریم که این حکم (بطلان صوم در صورت عدم غسل تا طلوع فجر) ثابت باشد. خوب اگر کسی بگوید که شرط کلی است و صوم رمضان به عنوان مثال ذکر شده است مشکل است و از طرفی هم گفتیم که در ارتکاز متشرعه این شرط برای تمام روزه ها ثابت است، خلاصه اینکه ما در اینجا می گوئیم که احتیاط واجب این است که این شرط برای حائض و نساء هم ثابت است یعنی باید غسل کنند و با طهارت وارد روز شوند. (اشکال و پاسخ استاد): إقضى ما فات كما فات دلالت بر کیفیت اصل عمل و دلالت بر این شرایط ندارد.

خوب مطلب بعدی که صاحب عروة بیان کرده این است که اگر زن پاک شد ولی زمان برای هیچکدام از غسل و تیمم وسعت ندارد اشکالی ندارد و روزه اش صحیح است زیرا در روایت گفته شده بود؛ لوتوانت یعنی اگر سستی کرد روزه اش باطل است ولی در اینجا فرض بر این است که سستی نکرده فلذا اشکالی

مستحاضه ای که وظیفه اش غسل کردن است باید غسلهايش را انجام دهد تا صومش صحیح شود و إلا فلا، اما یک کلمه ای بعد از این حکم ذکر شده: (ولاتقضى صلاتها) که باعث شده بین فقها بحثهای زیادی در مورد دلیل تفکیک بین صلوة و صوم در این روایت انجام شود، ما همان حرف آیت الله خوئی و بعض دیگر را می زنیم که می گفتند اگر یک جمله از یک خبری با روایات دیگر ما معرض بود باعث نمی شود که جملات دیگر آن روایت از حجیت بیفتند فلذا فقط همان جمله ای که با دیگر روایات ما معارض است از حجیت می افتد و دیگر جملات به طور مستقل بیان کننده حکم دیگری می باشند، مثل این جمله: اغتسل للجمعة والجنابة که ما غسل جمعه را مستحب ولی جنابت را واجب می دانیم، خلاصه اینکه دلیل حکمی که از صاحب عروة بیان شد این روایت بود که به عرضتان رسید. خوب در ادامه مسئله صاحب عروة می فرمایند که اگر زنی بعد از اتیان صلوة فجر و یا بعد از اتیان صلوة ظهر و عصر استحاضه (متوسطه یا کثیره) شد و بعد تا غروب غسل نکرد صومش صحیح است زیرا در هیچکدام از دو فرض مذکور غسل نهاریه برای خواندن صلوة به او واجب نشده است و همچنین هیچکدام از غسل های لیله ماضیه و لیله مستقبله شرط صحت صوم امروز نیستند، بنابراین طبق نظر صاحب عروة فقط اغسال نهاریه شرط صحت صوم زن مستحاضه (متوسطه و کثیره) می باشند....

والحمد لله رب العالمين اولاً و آخراً و صلى الله على

محمد و آله الطاهرين

ندارد و روزه اش هم صحیح می باشد، همچنین اگر نمی دانست که در شب پاک شده است و بعد داخل به روز شد صومش صحیح است زیرا در اینجا هم فرض بر این است که سستی و تنبلی نکرده است لذا صومش صحیح است.

(مسئله ۴۹): يشترط في صحّة صوم المستحاضة على الاحوط الاغسال النهاريّة التي للصلوة، دون ما لا يكون لها، فلو إستحاضت قبل الاتيان بصلوة الصبح أو الظهرين بما يوجب الغسل كالمتوسطة أو الكثیرة فتركت الغسل بطل صومها، وأما لو إستحاضت بعد الاتيان بصلوة الفجر أو بعد الاتيان بالظهرين فتركت الغسل إلى الغروب لو يبطل صومها، ولا يشترط فيها الاتيان بأغسال الليلة المستقبلية وإن كان هو الاحوط....

علی الأحوط در استحاضه اگر زن مستحاضه اغسال نهاریه للصلوة را بجا بیاورد روزه اش صحیح است، استحاضه سه جور است؛ قلیله و متوسطه و کثیره که قلیله اصلاً غسل ندارد بلکه باید برای هر نمازی پنبه را عوض کند و وضو بگیرد و نمازش را بخواند، استحاضه متوسطه روزی یک غسل دارد و کثیره هم سه غسل دارد، خلاصه اینکه ایشان صحت صوم مستحاضه را منوط به انجام اغسال نهاریه آن للصلوة می دانند و دیگر اغسال لیلیه را که بعد از عشاءین باید انجام دهد شرط نمی دانند، خوب حالا اگر زنی قبل از نماز صبح یا قبل از نماز ظهر و عصر استحاضه متوسطه یا کثیره شد که این دو موجب غسل هستند و غسلش را ترک کرد و انجام نداد صومش باطل است. و اما دلیل این حکم در جلد ۷ و مسائل در باب ۱۸ از ابواب مایمسک عنه الصائم ذکر شده است، خبر اول از این باب ۱۸ این خبر است: «محمد بن علی بن الحسین باسناده عن علی بن مهزیار قال: کتبت إليه (ع) امرأة طهرت من حیضها أو من دم نفاسها فی اول یوم من شهر رمضان ثم استحاضت فصلت وصامت شهر رمضان کله من غیر أن تعمل ما تعمل المستحاضة من الغسل لكلّ صلاتین، هل يجوز صومها و صلاتها أم لا؟ فکتبت (ع): تقضى صومها ولا تقضى صلاتها، لأنّ رسول الله (ص) کان يأمر المؤمنات من نسائه بذلك.» حدیث سنداً صحیح می باشد و نوشته های علی بن مهزیار معمولاً از امام جواد (ع) نقل شده اند و از این خبر استفاده می شود که زن